

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РІВЕНЬ САМОЕФЕКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

І.І. Сняданко

*кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, педагогіки і соціального управління
Національного університету «Львівська політехніка»*

У статті проаналізовано взаємозв'язок рівня самооефективності студентів у предметній діяльності та в спілкуванні з такими соціальними чинниками, як: оцінка матеріального стану та місце проживання студентів різних спеціальностей під час навчання.

Ключові слова: самооефективність; самооефективність у предметній діяльності; самооефективність у спілкуванні; технічний університет; студенти; соціально-економічні чинники.

В статье проанализирована взаимосвязь уровня самоэффективности студентов в предметной деятельности и в общении с такими социальными факторами, как: оценка материального положения и место проживание студентов разных специальностей во время обучения.

Ключевые слова: самоэффективность; самоэффективность в предметной деятельности; самоэффективность в общении; технический университет; студенты, социально-экономические факторы.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблема дослідження обумовлена потребою пошуку ефективних шляхів підвищення рівня психологічної готовності студентів вищих навчальних закладів до майбутньої професійно-управлінської діяльності. На думку *М. Дробнохода*, в Україні пріоритетом і донині є диплом про вищу освіту [3], разом із тим, рівень професійної підготовки у вищих навчальних закладах різко знизився. Причини зниження рівня підготовки у вищих навчальних закладах є предметом дослідження багатьох вітчизняних учених та висвітлюються у працях *В. Кременя* [5], *В. Вікторова* [2], *В. Приходька*, [2].

На нашу думку, рівень самооефективності [1] студентів у предметній діяльності та у спілкуванні, які, у свою чергу, впливають на рівень підготовки студентів у вищих навчальних закладах, залежить від багатьох умов, зокрема від того, як студенти оцінюють свій матеріальний стан та де вони проживають під час навчання (у гуртожитку, з батьками, винаймають житло, доїжджають, скільки часу вони витрачають на дорогу додому тощо).

Тому **метою** цієї статті є дослідити взаємозв'язок рівня самооефективності студентів різних спеціальностей з такими соціальними чинниками, як оцінка студентами свого матеріального стану та місце проживання студентів під час навчання.

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження рівня самооефективності студентів здійснювалось за допомогою методики *самооефективності М. Шесра і Дж. Маддукса* [6]. Зазначена методика дає можливість виявити рівень самооефективності особистості, отримати інформацію про її самооцінку та міру її самореалізації. Окрім того, використовувалася авторська анкета, яка мала на меті виявити, як студенти оцінюють свій матеріальний стан, а також те, де вони проживають під час навчання.

У дослідженні взяли участь 1200 студентів Національного університету «Львівська політехніка». Дослідженням було охоплено студентів 2–3 курсів, а також студентів аспірантури та магістратури «Управління навчальними закладами», що навчаються в 11 інститутах (34 спеціальності) Національного університету «Львівська політехніка».

Статистична обробка даних здійснювалась за допомогою пакета програм SPSS – 19.0.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

У результаті проведеного дослідження щодо місця проживання студентів під час навчання було отримано результати, які свідчать про те, що найбільша кількість опитаних студентів (43,0%) проживають у гуртожитках. Також значна частина студентів (34,0%) проживають удома з батьками (див. *табл. 1*).

Таблиця 1

Форми проживання студентів під час навчання (у % від загальної кількості опитаних)

№ з/п	Форми проживання студентів	%
1.	Проживають з батьками	34,0%
2.	Проживають у гуртожитку	43,0 %
3.	Винаймають житло	13,0%
4.	Доїжджають до місця навчання з передмістя (від 10 до 65 км щодня)	7,0%
5.	Мають власне житло	2,0%
6.	Проживають у родичів	1,0%

Значно менше студентів винаймають житло (13,0%) та доїжджають до місця навчання з передмістя (від 10 до 65 км щодня) (7,0%). І зовсім невелика кількість студентів мають власне житло (2,0%) або проживають у родичів (1,0%). Слід зазначити, що умови проживання в гуртожитку, де проживає найбільше опитаних, студенти оцінюють дуже низько, адже кількість студентів, що проживає в одній кімнаті, становить не менше чотирьох, тому студенти мають обмежені можливості щодо навчання та особистого відпочинку. Саме з цієї причини частина студентів обирає для себе варіант їхати додому після лекцій, навіть якщо вони проживають понад 60 км від міста, або ж винаймати житло.

За результатами оцінки студентами свого матеріального стану було отримано дані, які свідчать про те, що більшість студентів оцінюють свій матеріальний стан як «добрий» (58,0%). 37,0% студентів оцінюють свій матеріальний стан як «задовільний». Лише 4,0% студентів вважають, що їх матеріальний стан є «дуже добрим», а 1% досліджуваних оцінюють його як «скрутний» (рис. 1).

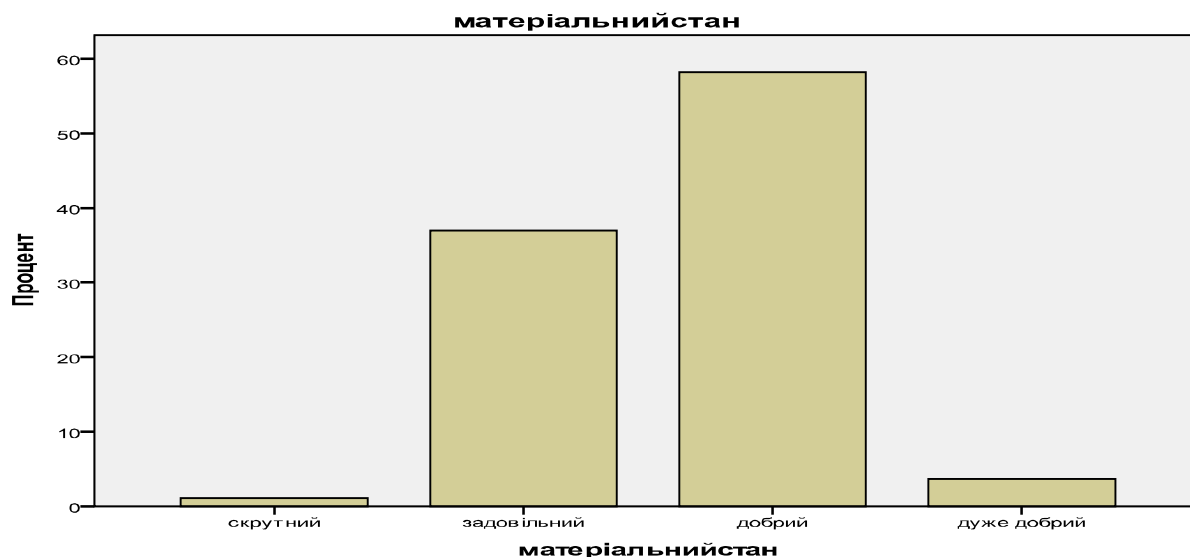

Рис. 1. Оцінка студентами свого матеріального стану (у % від загальної кількості опитаних)

У результаті дослідження взаємозв'язку між такими соціально-економічними чинниками, як місце проживання під час навчання та оцінка матеріального стану, не було отримано статистично значущого взаємозв'язку за критерієм *хі-квадрат*. Разом із тим, найвищі показники оцінки матеріального стану як «доброго» (81,3%) є у студентів, що мають власне житло. Також студенти, що мають власне житло, мають найнижчий показник оцінки свого матеріального стану за показником «задовільний» (12,5%) (див. табл. 2).

Найвищі показники в оцінці свого матеріального стану як «задовільного» мають досліджувані, що проживають у гуртожитку (41,5%) або в родичів (40,0%); найвищий показник в оцінці свого матеріального стану як «дуже доброго» демонструють студенти, які мають можливість винаймати житло (6,5%) або мають власне житло (6,3%); свій матеріальний стан як «скрутний» оцінюють студенти, які що живуть у гуртожитку (1,7%), та студенти, що живуть з батьками (1,1%).

Таблиця 2

Взаємозв'язок між місцем проживання студентів під час навчання та оцінкою студентами свого матеріального стану (у % від загальної кількості опитаних)

№ з/п	Форма проживання	Рівні оцінки матеріального стану			
		Скрутний	Задовільний	Добрий	Дуже добрий
1	Проживають з батьками	1,1%	35,3%	60,3%	3,3%
2	Проживають у гуртожитку	1,7%	41,5%	53,8%	3,0%
3	Винаймають житло	0%	34,1%	59,4%	6,5%
4	Проживають у родичів	0%	40,0%	60,0%	0%
5	Доїжджають до місця навчання з передмістя (від 10 до 65 км щодня)	0%	27,8%	67,1%	5,1%
6	Мають власне житло	0%	12,5%	81,3%	6,3%

Також необхідно врахувати суб'єктивність оцінки студентами свого матеріального стану. Разом із тим, можемо припустити, що саме суб'єктивне бачення досліджуваними свого матеріального стану може впливати на оцінку своєї самоефективності в предметній діяльності та спілкуванні.

На наступному етапі дослідження було проведено аналіз розподілу оцінок матеріального стану та різних спеціальностей студентів технічного університету (див. табл. 3). У результаті проведеного дослідження за критерієм *хі-квадрат* не було отримано статистично значущих результатів між матеріальним станом та спеціальностями студентів. Разом із тим, отримані результати свідчать про наступне:

1) найменшу кількість студентів, які оцінили свій матеріальний стан як «скрутний», констатовано серед студентів таких спеціальностей: «міжнародна економіка» (4,9%), «соціологія» (3,9%), «облік і аудит» (3,8%);

2) найбільшу кількість студентів, що оцінили свій матеріальний стан як «задовільний», виявлено серед студентів спеціальностей: «прикладна фізика» (90,0%), «теплові електричні станції» (66,7%), «виробничо-поліграфічна справа» (56,3%), «оплотехніка» (50,0%), «практична психологія» (49,0%), «соціальна робота» (45,9%), «інженерне матеріалознавство» та «реставраційне мистецтво» (по 44,4%).

Таблиця 3

Оцінка матеріального стану студентами різних спеціальностей(у % від загальної кількості опитаних)

Спеціальність	Рівні оцінки матеріального стану			
	Скрут-ний	Задовіль-ний	Добрий	Дуже добрий
Соціологія	3,9%	29,4%	60,8%	5,9%
Соціальна робота	2,4%	45,9%	45,9%	5,9%
Фінанси і кредит	0%	36,6%	62,5%	,9%
Облік і аудит	3,8%	23,1%	73,1%	0%
Прикладна математика	0%	44,8%	51,7%	3,4%
Будівництво	2,2%	26,1%	63,0%	8,7%
Теплові електричні станції	0%	66,7%	33,3%	0%
Виробничо-поліграфічна справа	0%	56,3%	43,8%	0%
Автомобільний транспорт	2,9%	25,7%	71,4%	0%
Транспортні технології	0%	35,9%	64,1%	0%
Управління інформаційною безпекою	0%	40,0%	50,0%	10,0%
Пожежна безпека	0%	25,0%	66,7%	8,3%
Програмна інженерія	0%	43,6%	53,8%	2,6%
Гідротехніка (водні ресурси)	0%	0%	100,0%	0%
Інженерне матеріалознавство	0%	44,4%	44,4%	11,1%
Практична психологія	2,0%	49,0%	43,1%	5,9%
Управління навчальним закладом	0%	27,3%	72,7%	0%
Міжнародна інформація	0%	18,8%	81,3%	0%
Оплотехніка	0%	50,0%	41,7%	8,3%
Аспірантура	2,0%	34,0%	62,0%	2,0%
Документознавство	1,9%	23,1%	69,2%	5,8%
Електротехніка	0%	33,3%	66,7%	0%
Менеджмент	0%	40,6%	55,5%	3,9%
Реставраційне мистецтво	0%	44,4%	44,4%	11,1%
Електронні пристрої	0%	28,6%	57,1%	14,3%
Дизайн	0%	40,6%	53,1%	6,3%
Мікро- та наноелектроніка	0%	40,6%	53,1%	6,3%
Комп'ютерна інженерія	0%	24,3%	70,3%	5,4%
Міжнародні відносини	0%	18,8%	81,3%	0%
Інформатика	0%	18,2%	81,8%	0%
Економіка підприємництва	0%	37,5%	62,5%	0%
Міжнародна економіка	4,9%	31,7%	61,0%	2,4%
Зварювання	0%	36,4%	63,6%	0%
Прикладна фізика	0%	90,0%	10,0%	0%

З розподілу оцінок студентами різних спеціальностей свого матеріального стану можна припустити, що студенти, які оцінювали свій матеріальний стан як «задовільний», переважають у групах, що складаються, в основному, зі студентів бюджетної форми навчання (95%). Отже, можна припустити, що діти із сімей із задовільним матеріальним станом віддавали перевагу не тій чи іншій спеціальності, а формі навчання (бюджетній або комерційній).

У результаті проведення дисперсійного аналізу було виявлено статистично значущі взаємозв'язки між оцінкою студентами свого матеріального стану та рівнем самоефективності студентів у спілкуванні, в предметній діяльності та загальним рівнем самоефективності (табл. 4).

Таблиця 4

Взаємозв'язок між оцінкою студентами свого матеріального стану та рівнем самоефективності

№ з/п	Рівні самоефективності	Оцінка матеріального стану
1.	Самоефективність у предметній діяльності	0,008*
2.	Самоефективність у спілкуванні	0,001**
3.	Загальна самоефективність	0,001**

$p < 0,001^{**}$, $p < 0,01^{*}$

З рис. 2 бачимо, що самоефективність студентів у предметній діяльності взаємопов'язана з оцінкою студентами свого матеріального стану (при $p < 0,01$), а саме: чим вище студенти оцінюють свій матеріальний стан, тим вищим є їх рівень самоефективності в предметній діяльності.

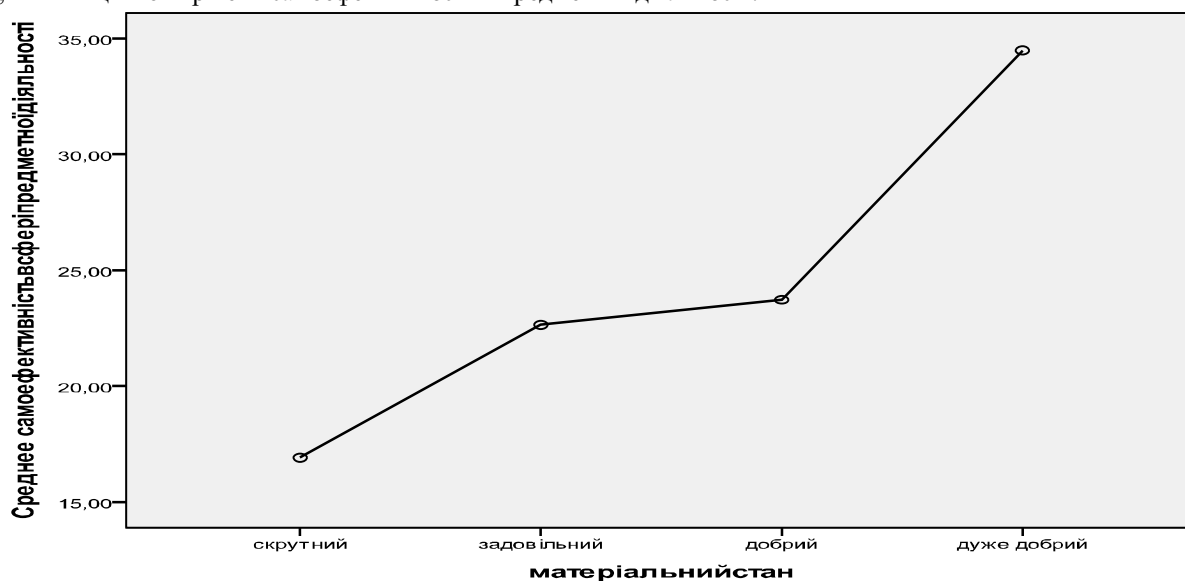

Рис. 2. Розподіл показників самоефективності студентів у предметній діяльності залежно від оцінки ними свого матеріального стану

З рис. 3 бачимо, що самоефективність студентів у спілкуванні взаємопов'язана з оцінкою студентами свого матеріального стану (при $p < 0,001$), а саме: чим вище студенти оцінюють свій матеріальний стан, тим вищим є рівень їх самоефективності в спілкуванні. З рис. 3 також випливає, що існує суттєвий відрив за рівнем самоефективності в спілкуванні студентів, які оцінили свій матеріальний стан як «дуже добрий». Можна зробити висновок: чим вище студенти оцінюють свій матеріальний стан, тим більше вони впевнені у своїх комунікативних здібностях.

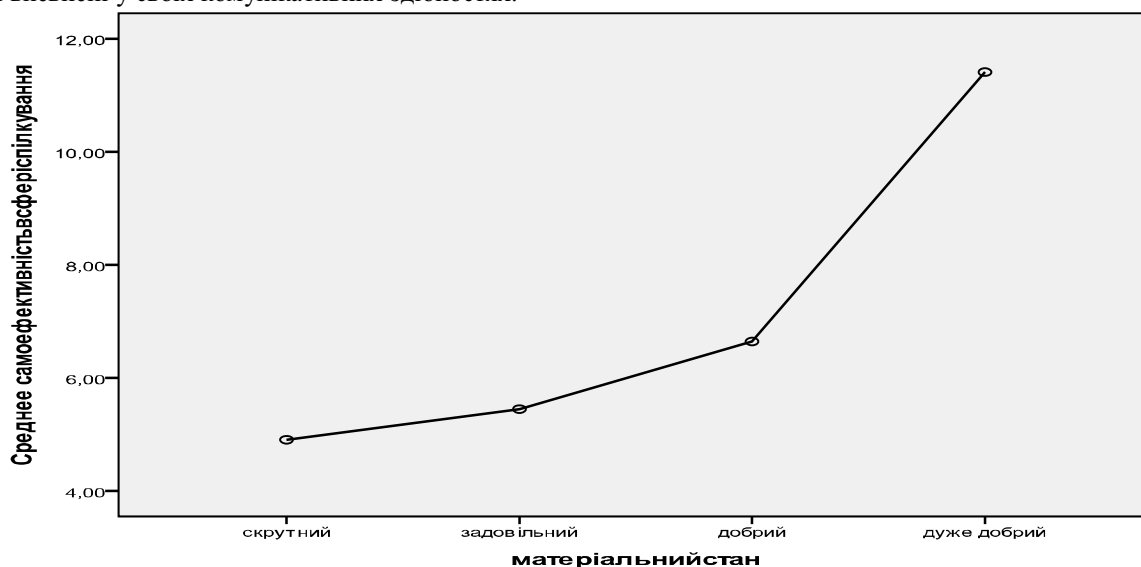

Рис. 3. Розподіл показників самоефективності студентів у спілкуванні залежно від оцінки ними свого матеріального стану

З рис. 4, на якому представлені результати розподілу оцінок студентами свого матеріального стану та загального рівня самоефективності, можна зробити висновок: чим вище студент оцінює свій матеріальний стан, тим вище є його рівень загальної самоефективності.

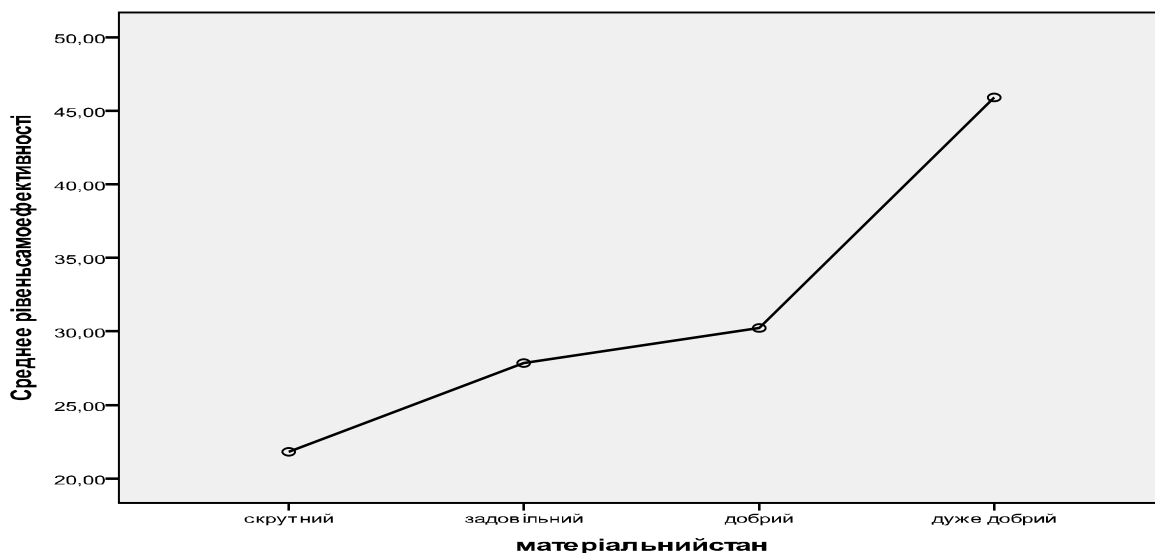

Рис. 4. Розподіл загального рівня самоефективності студентів у спілкуванні залежно від оцінки ними свого матеріального стану

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження впливу таких соціально-економічних чинників, як місце проживання студентів під час навчання та матеріальний стан студентів різних спеціальностей технічного університету, на рівень загальної самоефективності, самоефективності в предметній діяльності та самоефективності в спілкуванні:

- не виявлено взаємозв'язку між місцем проживання студентів технічного університету під час навчання та оцінкою матеріального стану. Разом із тим, розподіл отриманих результатів свідчить про те, що діти, які високо оцінюють свій матеріальний стан, більше схильні винаймати окреме житло або мають власне житло під час навчання;

- встановлено, що більшість студентів, які брали участь у дослідженні, проживають у гуртожитках від університету або є місцевими мешканцями, які проживають разом із батьками. Високі показники проживання студентів разом із батьками під час навчання можуть свідчити про відсутність матеріальної можливості відправити свою дитину вчитись в інші вищі навчальні заклади країни або за кордон;

- не встановлено взаємозв'язку між спеціальністю, яку обирають студенти, та оцінкою студентами свого матеріального стану. Разом із тим, студенти, що оцінюють свій матеріальний стан як «задовільний», переважають у групах, що складаються, в основному, зі студентів бюджетної форми навчання;

- виявлено, що існує вплив матеріального стану студента на рівень його загальної самоефективності, самоефективності у сфері предметної діяльності та самоефективності у спілкуванні. Чим вище студент оцінює свій матеріальний стан, тим вищим є його загальний рівень самоефективності, самоефективності у спілкуванні та в предметній діяльності. Разом із тим, самоефективність у предметній діяльності має менш статистично значущий взаємозв'язок з оцінкою студентами свого матеріального стану, ніж самоефективність студентів у спілкуванні та загальний рівень самоефективності.

Проведене дослідження підтверджує взаємозв'язок рівня самоефективності студентів з впливом такого чинника, як оцінка ним свого матеріального стану. Також можна сказати і про те, що високі показники самоефективності дають можливість студентам більш позитивно оцінювати свій матеріальний стан.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бандура А. Теория социального научения / А. Бандура. – СПб. : Евразия, 2000. – 320 с.
2. Вікторов В.Г. Проблеми, тенденції та перспективи реформування вищої освіти в сучасній Україні / В.Г. Вікторов, В.В. Приходько // Гілея. – 2009. – Вип. 29. – С. 265–276.
3. Дробноход М. Сьогодні і проблеми вищої школи України / М. Дробноход [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.anvsu.org.ua/index.files/Articles/Drobnokhod2.htm>
4. Звіт про конкурентоспроможність України 2010: назустріч економічному зростанню та процвітання [Текст] / Фонд «Ефективне управління»; Всесвітній економічний форум. – К. : Контора С&В, 2010. – 162 с.
5. Кремень В.Г. Зміцнювати науковий фундамент освітньої модернізації (Звітна доповідь «Про діяльність НАПН України у 2011 р. та в період 2007–2012 рр. і завдання перспективного розвитку») / В.Г. Кремень // Педагогіка і психологія. – 2012. – №1. – С. 4–13.
6. Огнев А.С. Теоретические основы психологии субъектогенеза / А.С. Огнев. – Воронеж, 1997. – 121 с.